

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

“ՀԱՄԱՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲԵՐ”

Հեղինակ՝ ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔԵՊՍ. ԳԱՂՈՒՍՏԵԱՆ

Ամեն. Տ. Շնորհք Պատրիարքի սոյն հատորը գրախոսող այս երկրորդ յօդուածով պիտի ջանանք մատնանշել միայն իւրաքանչիւր սուրբի վարձագրութեան բաժնի աւարտին երեցող անոր տօնակատարութեան թուականի վերաբերեալ անճիշդ տրձանագրութիւնները, քերականական, կէտադրական, ուղղագրական (ի մասնաւորի օտար բառերու տառագարութեանց պարագային) և ապագրական անհաշուելի թերիւններէն գէթ կարեւորներուն մատնանշումը յետաձգելով յառաջիկային:

Էջ 33, Կլեմէս Հռովմի Հայրապետ — ձիշգ է թէ Լատինք կը տօնեն անոր յիշատակը Նոյմ. 23ին, բայց Յոյնք՝ 24ին:

Էջ 36, Իգնատիոս Անթիոի Հայրապետ — Լատինք Փետր. 1ին կը տօնախմբեն անոր յիշատակը և ոչ Դեկտ. 17ին: Հեռակարոր ճիշդ է Մարգարէին հառատումը թէ ճնոյն է պարտական գրեթէ բոլոր միւս եկեղեցիներու մէջ: Նկատի առնել նաև որ եկեղեցի բառը պէտք է գրուէր Եկեղեցի, քանի որ քարեղէն չէնքին չէ որ կ'անարկուի:

Էջ 37, Պոլիկարպոս Ջմիւռնիոյ Հայրապետ — Հեղինակը կ'ըսէ. «Մենք կը տօնենք զայն Յիսնակաց Բ. Կիրակիի յաջորդ Երկուշաբթի»: Շխտակը այն է թէ կը տօնուի Յիսնակաց Գ. Կիրակիի յաջորդ Երեքշաբթին, որը եթէ զուգագրպի Ս. Կոյսի Յղութեան տօնին՝ կ'անցնի Նախորդ Գշ.ին (2 Դեկտ.):

Էջ 39, Միւռոն Եպս. Կրեթի — Ըստ հեղինակին, կը տօնուի ճիշդի Ժ. Կիրակիին յաջորդող Շաբաթ օրը: Զիշգը այն է որ կը տօնուի Յիսնակի պահոց Շաբաթ օրը, որ միշտ ալ Նաշի Ժ. Կիրակիի յաջորդող Շաբաթ օրը չէ:

ձիշգ չէ նաև թէ Յոյնք կը տօնեն զայն Օգոստոս 9ին: Զիշգն է 17ին:

Էջ 40, Սեփանոս Հռովմայ Հայրապետ — Բնաւ չէ յիշատակուած թէ Երբ կը տօնուի (Սաշի Ը. Կիր.ի յաջորդ օրը):

Էջ 42, Գրիգոր Մանչլագործ — Պիտի կրկնէինք այն ինչ որ ըսինք Ս. Միւռոնի առիթով, քանի որ կը տօնուին միասին: Աւելցնենք նաև թէ Ս. Կոյսի Ընծայման տօնը Շաբաթի հանդիպած տարիներուն, յիշեալ սուրբերու յիշատակը կը կատարուի երկու շաբաթ ուշ, Ս. Նիկողայոսի (Միւռոյ Սքանչիւղործ Հայրապետ) տօնին հետ, Դեկտ. 5ին:

Էջ 44, Թեոպոմպոս Եպս. Եւ Թեոփնաս Վկայ — կը տօնուին Յիսնակաց Դ. Կիրակիին յաջորդող ոչ թէ Երկուշաբթիին՝ այլ Երեքշաբթիին: Իսկ եթէ այդ Գշ. օրը ինչայ Դեկտ. 21ին, կ'անցնին մէկ օր առաջ՝ Բշ. 20 Դեկտ.ին:

Նոյն էջ, Պարսամ կամ Բարսիմէոս Եպս. Եղեսիոյ — Վարդապետի Դ. Կիրակիի Եշ. օրը և գրքին այլ էջերուն վրայ յայտնուող նմանօրինակ բացատրութիւններ անհեթեթ են բոլորովին, քանի որ նախ միշտ ալ չէ որ այդպիսի եօթնեակ մը կ'ունենայ զօյութիւն (Վերափոխման տօնը կամ շաբաթագահքը վրայ հասած ըլլալով) և յետոյ՝ այդ և յաջորդ եօթնակներու — եթէ զտնուին — տօները չունին հաստատուն ձև մը, անգափոխուելով երբեմն Առաջաւորէն առաջ (Չատիկը ուշ եկած պարագային) և երբեմն Վարդապետէն ետք (Չատիկը կ'տնուի եկած պարագային):

Էջ 47, Պետրոս Հայրապետ Ալեքսանդրիոյ — Ութօրէքի յաջորդող Եշ. օրը: Կերեի Ամեն. Հեղինակը աշխ. առջև է ունեցեր մէկ աւարտյ Սրացոյց միայն: Գիտենք թէ Ութօրէքը — ժողովրդական ձևը Անուանակոչութեան — մէկն է ամօթիւի հետ կապուած մեր Եկեղեցւոյ սակաւաթիւ անշարժ տօներէն: Իսկ Պետրոս հայրապետի յիշատակը — Վկայ Եպիսկոպոսի և Արիւողոմ Եպիսկոպոսի հետ — մինք կը տօնենք իբրեւ առաջինը Ութօրէքէն անմիջապէս ետք եկող Յովնանու Մկրտչի ծննդեան տօնէն ետք, պայմանաւ որ տարեգիրը Ձէն աւելի ըլլայ:

Հակառակ պարագային կը տեղափոխուէր վարդապետի յաջորդող Գ. Շաբաթ օրը: Սրբազանին ըսածը շիտակ է Ութօրէքը Բշ. եղած տարիներուն միմիայն, եթէ տարեգիրը Ձէն աւելի եղած ըլլայ:

Էջ 48, Նիկողայոս Հայրապետ Միւռայ — Մեր տօնացոյցը ունի երկու Նիկողայոսներ, որոնք կը տօնախմբուին Դեկտ. ի սկիզբները՝ մէկը միւսէն երկու շաբաթով բաժնուած. երբեմն ալ կը միանան երբ իրենցմէ մէկին տեղը գրաւուի Ս. Աստուածածին Յղութեան տօնով, որ անշարժ կերպով միշտ կը կատարուի Դեկտ. 9ին: Սխալ է թէ միւս Նիկողայոսը կը տօնախմբուի Դեկտ. ի սկիզբները, քանի որ ան միշտ կը յիշատակուի Գրիգոր Սքանչելագործ հայրապետի հետ որ, ինչպէս տեսանք քիչ վերը, կը տօնուի Յիսնակի պահոց Շաբաթ օրը, այսինքն Նոյեմբերի մէջ: Յետոյ, ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ երկու տօներն ալ, իրարմէ երկու շաբաթներով բաժնուած ըլլալով հանդերձ, տօնակատարուին Դեկտ. ի սկիզբները: Ու նաև, ոչ թէ Երեմիայի մէկին՝ ալ վերջինին տեղը կրնայ միայն գրաւուիլ Ս. Կոստի Յղութեան տօնով, մինչ առաջինին տեղը կրնայ գրաւուիլ, ինչպէս տեսանք, Ընծայման տօնով (Նոյմ. 21): Այս բոլորէն հետք, տեղ չի մնար այլևս յաջորդ էջին վրայ գտնուող բացատրութեան, որ պէտք է ըլլար Յիսնակոց Գ. Շաբաթ օրը:

Էջ 50, Սեդեքուս Լուկիայ Հայրապետ — Մոնղոլեան տօնը կանխող Շաբաթ օրը ... և Երկոտասան վարդապետաց հետ, Հոկտ. ի վերջին Շաբաթ օրը: Առաջինը որեթէ ճիշդ է, բայց այն պարագային ուր Մոնղոլեան ձրագալոյցը իյնայ Շաբաթ օրուան, կը փոխադրուի երկու շաբաթներ առաջ, Դեկտ. 22ին: Գալով միւսին, ճիշդը Խաչի յաջորդող վեցերորդ Շաբաթ օրն է, այսինքն 22-28 Հոկտ. ի միջև ինկող Շաբաթ օրը որ, ինչպէս կ'երևի, միշտ ալ ամուսն վերջին Շաբ. է:

Էջ 53, Եփեսոս Խուրի — Յօնուարի առաջին Շաբաթ օրը: Հապա՞ եթէ մեր Տիրոջ Ս. Մոնղոլեան տօնը, ձրագալոյցը կամ Մեղեղոց իյնան Շաբաթ օր: Քանի որ կը տօնուի Սեդեքուսի հետ, կը խուսափինք այդ առթիւ մեր ըսածը կրկնելէ:

Էջ 56, Արամաս Հայրապետ — Ինչ որ ըսուեցաւ Պարսաժի մասին, նոյնը կարելի է կրկնել հոս, քանի որ այս ալ մէկն է այն սուրբերէն, որոնց յիշատակը կը կատարենք մերթ ամրան և մեր ձմրան եղանակին: (Այդ տօները կը կոչուին նաև ապայից օրեր:)

Էջ 57, Բաբսեղ Կեսարացի Հայրապետ — Կրկնել Եփրեմ Խուրիի առթիւ մեր ըսածները: Նոյնը նաև յաջորդ սուրբին Գրիգոր Նիսացիի պարագային:

Էջ 59, Գրիգոր Նազիանզացի — Աստուածաբան — Մէկն է ապայից տօներէն. երբեմն Աթանաս և Կիլիկեղ Աղեքսանդրացի հայրապետներու հետ տօնուած:

Նոյն էջ, Կիլիկեղ Երուսաղեմացի — Ճշգրտ. ի վերջին Շաբաթ օրը: Վերջին բառին քով աւելցնել կամ վերջնօրէր բառերը (տեսնել Սեդեքուսի առթիւ մեր ըսածները):

Էջ 65 — Յովնանես Ոսկեբերան — Միշտ չէ որ կը տօնուի Խաչվերացի յաջորդող եօթներորդ Եջ. օրը: Խաչվերացէն Յիսնակ երկարող միջոցը երբ ըլլաւ 9ի տեղ 10 եօթնակ, տօնը կը յետաձգուէր նոյն եօթնակի Շաբաթ օրուան:

Էջ 69, Կիլիկեղ Աղեքսանդրացի Հայրապետ — Աթանաս հայրապետի հետ տօնուելուն՝ տեսնել այդ առթիւ մեր ըսածները:

Էջ 72, Գլիկիոս Եփեց — Միշտ չէ որ կը տօնուի Յիսնակի Գ. Կիր. յաջորդող Եջ. օրը: Յիսնակի Բարեկենդանը ամենէն ուշ (21 Նոյմ.) եկած ատեն, յիշեալը կը տօնուի Յիսնակի Ա. Կիրակիի յաջորդող օրը (Բշ. 29 Նոյմ.):

Էջ 73, Թեոդոսոս կամ Թեոդորոս Գահանայ — Յոյնք՝ Մարտ 2ին և ոչ 3ին:

Նոյն էջ, Մակարիոս եւ Եղիսիմոս Գահանաներ — Սրբազան Հեղինակը չփոթութեան մէջ է երբ կը յայտնէ թէ տարբեր Եղիսիմոսներու մօտ միասնաբար տօնուած և մեր Յայտնաւորքին մէջ միասնաբար յիշուած այս սուրբերը մենք կը տօնենք առանձին: Մեր ապայից օրերու շաբաթին ունինք Մերոցն՝ Եղիսիմոսի, Մակարիոսի, Վաղերիոսի, Կանդիոսի եւ Ակիլասայ տօնը: Նկատելի է որ Սրբազանը յիշեալներէն Եղիսիմոսի և վերջին երկերն մասին խօսած է էջ 145ի վրայ:

ներկայացնելով Եւգինէնսը իբրեւ տարբեր անձ մը, Բայց մեր ձեռք Մակարիոսը:

Էջ 75, Եւմոդայոս Քանանոյ — Յոյնք կը տօնեն զայն 26 և ոչ 27 Յուլիսին:

Էջ 76, Պիոն Քանանոյ — Մէկն է Ս. Զատիկի հետ կապուած տօներէն, Բուն Բարեկենդանը կանխող Բշ. օրը յիշատակուող: Կացուծիւնը կը փրկուէր հիջ Սըրբազանը Եճճ. ի տեղ դրած ըլլար Առաջաւորաց բառը:

Նոյն էջ, Աբիսուլոմ Սարկաւազ — Կը տօնուի Պետրոս Հայրապետի հետ: Տեսնել այդ առթիւ մեր ըսածը:

Էջ 77, Կրեւղ Սարկաւազ — Կը տօնուի Պիոն Քանանոյի հետ: Կրկնել այդ առթիւ ըսուածը:

Նոյն էջ, Բեհիամիմ Սարկաւազ — Այս ալ կը տօնուի նախորդին հետ:

Էջ 78, Ռոմանոս Արքեպոս Սարկաւազ — Յոյնք կը տօնեն Նոյմ. 18ին և ոչ Հոկտ. 1ին, իսկ Հատինք՝ Օգոս. 9ին:

Էջ 89, Անոն ձգնաւոր — Մէկն է տալիս տօներէն:

Էջ 90, Պոլոս Թեբայիցի Անապատական — Պէտք է յիշուէր թէ երբ Տէրածօր Եղովթեան տօնը ինչոյն Եշ. օրուան, յիշեալին և ստորեւ յիշուած ճգնաւորներու տօնախմբուծիւր կը կատարուի երկու օր առաջ, նոյն եօթնեակի Գշ. օրը:

Էջ 94, Նեղոս Աբբայ — Հատինք կը տօնեն անոր յիշատակը Փետր. 20ին:

Էջ 96, Հայր Արսէն — Յոյնք կը տօնեն զայն Մակարիոսի հետ, Յուն. 19ին:

Էջ 97, Սրապիոն Անապատական — Ճիշդ է թէ Յոյնք չեն յիշատակիր զայն, բայց Հատինք կը տօնեն զայն 30 Հոկտ. ին:

Նոյն էջ, Պիլեհ Անապատական — Ո՛չ թէ Հատինք, այլ Յոյնք է որ կը տօնեն անոր յիշատակը նշուած օրին (27 Օգոստ.): Նաեւ Ռուս Օրթոտոքս Եկեղեցին, որուն ներկայ Գաղարարքին անուան տօնն է:

Էջ 102, Կոստանդիանոս Կայսր — Կը զարմանանք թէ ինչպէ՞ս մինչ աւարտութեան ցանկին մէջ, ապուած դրօք վերջաւորութեան, կ'երեւի անունը Կայսեր մօր՝ Հեղինէ Թագուհիին, նոյն էջթիւով, Ամեն. Հեղինակը առդ ու կէս միայն հաւած է արամադրել այդ մեծ սրբուհիին:

Էջ 106, Փիլիպպոս Եպարքոս եւ իր երկու որդիները — Ապալից տօներէն է:

“ՄԱՐՄԻՆ ԵՒ ԱՐԻՒՆ”

Տպ. Սեւան (Պէյրուք), 1977, էջ 85

«Սիւն» ի Խմբագրութեան զրկուած Բրիտանացի Կարօ Արմէնեանի «Մարմին և Արիւն» խորագրով քերթուածներու «չքնադ» հատորիկը անցած էր մեր ձեռքը տարի մը առաջ: Ու արդար ըլլալու համար պէտք է ըսել թէ ձանձրոյթը դիմադրելու ճիշդի ալ պէտքը զգացած էինք անոր ընթերցումը իր աւարտին հասցնելու համար, յաջող էջ մը զտնկու միամիտ յոյսէն մտրակուած: Յետոյ գիրքը մէկդի դրած էինք, պարզապէս օրովհետեւ արժանի իսկ չէինք նկատած անով զբաղիլ, այսինքն քանի մը առողով արտայայտել մեր ապաւորութիւնները — թէ իսկ բացասական — անոր պարունակած զգանձին մասին:

Հեղինակին ըսածը ճիշդ է տարեգիրը Թ-Մ եղած տարիներուն միայն:

Էջ 107, Պոլիսոս (ապուած է Պոլիկոս) — Աս ալ մէկն է ապալից տօներէն, զոր Յոյնք կը յիշատակեն Յունուար 9ին:

Էջ 109, Միւնա, Եւմոդիս եւ Գրափոս — Պէտք է աւելցուէր թէ Ս. Կայսր Եղովթեան տօնը Բշ. եկած տարիներուն, յիշեալները կը տօնուին նախորդ եօթնեակի Գշ. օրը (Դեկտ. 3):

Էջ 110, Դեմետրիոս Սեբասիական — Հատինք ևս անոր յիշատակը կը կատարեն Յունաց հետ, Հոկտ. 26ին և ոչ 8ին:

Էջ 114, Անդրէ Զօրավոր եւ իր բանակը — Մէկն է սակաւաթիւ այն տօներէն, որոնք ոչ միայն կը տեղափոխուին մերթ Առաջաւորէն առաջ և մերթ վարդապետէն ետք, այլև կրնան կատարուիլ վերացման իմաստով Յիսնակի Բարեկենդանը կանխող եօթնեակի ընթացքին: Նոյնը կարելի է ըսել յաջորդ էջին վրայ յիշատակուած Ալիքանոս Վերակացուն համար:

ԳԵՈՐԳ Ս. ՃԻՆԻՎԻԶԱՆ